

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาประสิทธิผลในการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตรของสำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคเหนือ สามารถนำเสนอผลการวิจัยได้ 5 ส่วน ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย
2. อภิปรายผลการวิจัย
3. สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์
4. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย
5. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลในการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตร

1.1 ลักษณะพื้นฐานของผู้รับการนิเทศ

ผู้รับการนิเทศส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 82.6 มีอายุระหว่าง 41 - 48 ปี ร้อยละ 78.3 ของผู้รับการนิเทศจบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีระดับตำแหน่ง 3-5 ร้อยละ 34.8 และผู้รับการนิเทศร้อยละ 59.4 มีประสบการณ์ในการทำงานระหว่าง 11 - 20 ปี

1.2 ความคิดเห็นของผู้รับการนิเทศต่อความรู้ความสามารถของผู้นิเทศ

ผู้รับการนิเทศส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อความรู้ความสามารถของผู้นิเทศในระดับที่ดี โดยมีระดับความคิดเห็นเฉลี่ย 3.88 เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น ผู้รับการนิเทศให้ความเห็นว่า ผู้นิเทศมีความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และวิธีการดำเนินงานโครงการเป็นอย่างดีเป็นประเด็นสำคัญอันดับแรก มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ย 4.12 และให้ความเห็นว่า ผู้นิเทศมีความสามารถวิเคราะห์ถึงการเปลี่ยนแปลงความต้องการในการส่งเสริมการเกษตรเป็นประเด็นสำคัญอันดับสุดท้าย มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ย 3.64

1.3 ความคิดเห็นของผู้รับการนิเทศต่อการดำเนินการนิเทศ

ผู้รับการนิเทศส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นต่อการดำเนินการนิเทศ ในระดับที่ดี ที่สุด โดยมีระดับความคิดเห็นเฉลี่ย 4.26 เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่าผู้รับการนิเทศให้ความเห็นด้วยกับการติดตามและนิเทศงานแต่ละครั้ง นักวิชาการผู้รับผิดชอบโครงการจากสำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคเหนือควรจะไปนิเทศด้วยตนเองเป็นประเด็นสำคัญอันดับแรก มีระดับความคิด-

เห็นเฉลี่ย 4.68 และผู้รับการนิเทศให้ความเห็นด้วยกับการติดตามและนิเทศงานของสำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคเหนือเป็นการจับผิดในการปฏิบัติงานมากกว่าเป็นการให้คำปรึกษาเป็นประเด็นสำคัญอันดับสุดท้าย มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ย 3.49

1.4 ความคิดเห็นของผู้รับการนิเทศต่อการสนับสนุนของผู้บังคับบัญชา

ผู้รับการนิเทศส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อการสนับสนุนของผู้บังคับบัญชาในระดับที่ดีโดยมีระดับความคิดเห็นเฉลี่ย 3.87 เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่า ประเด็นที่ผู้รับการนิเทศเห็นด้วยเป็นอันดับแรก คือ ข้อมูลที่ได้รับจากผลการนิเทศได้ถูกนำมาใช้ในการปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ย 4.22 และประเด็นที่ผู้รับการนิเทศเห็นด้วยเป็นอันดับสุดท้าย คือ เกษตรจังหวัดเอาใจใส่และรับรู้ผลการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคน มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ย 3.67

2. ประสิทธิภาพในการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตร ซึ่งกำหนดขอบเขตการวัดไว้ 2 ประเด็น ดังนี้

2.1 การวัดความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการเกษตร จำนวน 3 โครงการ คือ

ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานส่งเสริมและเผยแพร่ ผู้รับการนิเทศสามารถตอบคำถามเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการเกษตรได้มากที่สุดและถูกต้อง (ร้อยละ 100) ในเรื่องการดำเนินงานส่งเสริมและเผยแพร่ ปีงบประมาณ 2539 การจัดประชุมวางแผนและรายงานผลการดำเนินงาน วัตถุประสงค์ของการเผยแพร่เพื่อปลุกเสกความรู้การเกษตรทางหอกระจายข่าว วัตถุประสงค์การผลิตวัสดุทัศนูปกรณ์ และวัตถุประสงค์ของการจัดนิทรรศการและการประกวด และสามารถตอบคำถามเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการเกษตรได้ถูกต้องน้อยที่สุด (ร้อยละ 26.1) ในเรื่องสื่อสิ่งพิมพ์ที่จังหวัดได้รับงบประมาณในการผลิต

ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานส่งเสริมกลุ่มอาชีพการเกษตร ผู้รับการนิเทศสามารถตอบคำถามเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการเกษตรได้ถูกต้องมากที่สุด (ร้อยละ 100) ในเรื่อง วิธีการปฏิบัติงานตามแนวทางพัฒนางานสถาบันเกษตรกรของจังหวัดและสามารถตอบคำถามเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการเกษตรได้ถูกต้องน้อยที่สุด (ร้อยละ 79.2) ในเรื่องข้อมูลสถาบันเกษตรกร และการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการกลางกลุ่ม

และสมาชิกสถาบันเกษตรกรในการติดตามแก้ไขปัญหากิจกรรม/โครงการที่ลงสู่กลุ่ม/สถาบันเกษตรกร และตอบผิด(ร้อยละ 100) ในเรื่องของวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานพัฒนาสถาบันเกษตรกร ปีงบประมาณ 2539 และแนวทางพัฒนางานสถาบันเกษตรกรของจังหวัดปี 2539

ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานส่งเสริมการจัดไร่นาตัวอย่าง ผู้รับการนิเทศสามารถตอบคำถามเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการเกษตรได้ถูกต้องมากที่สุด (ร้อยละ 100) ในเรื่องการจัดงานวันสาธิตการเกษตร เรื่องไร่นาสวนผสมและเกษตรผสมผสาน การนำเกษตรกรไปทัศนศึกษา ดูงาน และการจัดการฟาร์มที่ประสบความสำเร็จ และหลักสูตรการอบรมการจัดการฟาร์ม และสามารถตอบคำถามเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการเกษตรได้ถูกต้องน้อยที่สุด (ร้อยละ 4.5) ในเรื่อง วัตถุประสงค์ของการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการจัดไร่นาสวนผสม

สรุประดับความรู้ของผู้รับการนิเทศเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการเกษตร ร้อยละ 60.87 มีความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมการเกษตรระดับปานกลาง (ร้อยละ 61.37 - 84.71) และร้อยละ 13.04 มีความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมการเกษตรอยู่ในระดับสูง (มากกว่า ร้อยละ 84.71) โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมการเกษตรอยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ 73.04

2.2 การประยุกต์ใช้ประโยชน์จากการนิเทศ

ผู้รับการนิเทศมีการประยุกต์ใช้ประโยชน์จากการนิเทศมากที่สุดในเรื่องการกำหนดประเด็นเพื่อออกติดตามนิเทศงานอำเภอ มีค่าเฉลี่ย 4.16 รองลงมาคือ การปรับแผนปฏิบัติงาน/โครงการมีค่าเฉลี่ย 3.84

เมื่อพิจารณาระดับการประยุกต์ใช้ประโยชน์จากการนิเทศ พบว่า ผู้รับการนิเทศ ร้อยละ 63.77 มีการประยุกต์ใช้ประโยชน์จากการนิเทศในระดับปานกลาง (ร้อยละ 65.42 - 91.68) ผู้รับการนิเทศ ร้อยละ 18.84 มีการประยุกต์ใช้ประโยชน์จากการนิเทศ ในระดับมาก (มากกว่า ร้อยละ 91.68) โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยของการประยุกต์ใช้ประโยชน์จากการนิเทศ เท่ากับ 78.55

2.3 ประสิทธิภาพในการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตร

ประสิทธิภาพในการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตรของผู้รับการนิเทศอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 66.80 - 84.08) โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยรวม เท่ากับ 75.80 การที่ผลการวิจัยเป็นดังนี้ อาจเป็นเพราะผู้รับการนิเทศ ร้อยละ 69.57 มีประสิทธิภาพในการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตร “ปานกลาง” (ร้อยละ 66.80 - 84.08) และ ร้อยละ 15.94 มีประสิทธิภาพในการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตร “ต่ำ” (น้อยกว่า ร้อยละ 66.80)

3. ผลการทดสอบสมมติฐานเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม

ในการวัดประสิทธิภาพในการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตรได้กำหนดขอบเขตการวัดไว้ 2 ประเด็น คือ ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงาน โครงการส่งเสริมและการประยุกต์ใช้ประโยชน์จากการนิเทศงาน ดังนั้น การทดสอบหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตรจึงแยกวิเคราะห์สมการถดถอยเป็น 3 สมการด้วยกัน คือ

1. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงาน โครงการส่งเสริมการเกษตร (Y_1) มีตัวแปรอิสระตัวเดียวคือ ประสบการณ์การทำงาน (X_4)
2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการประยุกต์ใช้ประโยชน์จากการนิเทศ (Y_2) มีตัวแปรอิสระ 2 ตัวคือ ความคิดเห็นต่อการดำเนินการนิเทศ (X_6) และความคิดเห็นต่อความรู้ความสามารถของผู้นิเทศ (X_5)
3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตร (Y_T) มีตัวแปรอิสระ 2 ตัว คือ ความคิดเห็นต่อการดำเนินการนิเทศ (X_6) และความคิดเห็นต่อความรู้ความสามารถของผู้นิเทศ (X_5)

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตรของสำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคเหนือ

ผู้นิเทศมีปัญหาเกี่ยวกับการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตรของสำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคเหนือ มากที่สุดในเรื่องผู้นิเทศไม่มานิเทศงานด้วยตนเองร้อยละ 26.09 รองลงมาได้แก่ ผู้นิเทศงานบางคนขาดคุณสมบัติของนักนิเทศงานร้อยละ 13.04 ผู้รับการนิเทศไม่เห็นความสำคัญของการนิเทศงาน ร้อยละ 10.14 และช่วงเวลาในการนิเทศงานแต่ละครั้งมีเวลาจำกัด ร้อยละ 8.70 ตามลำดับ

สำหรับข้อเสนอแนะของผู้รับการนิเทศที่พบมากที่สุด คือ ผู้นิเทศงานควรมานิเทศงานด้วยตนเอง ร้อยละ 24.64 รองลงมาคือ ควรมีการชี้แจงทำความเข้าใจขบวนการ/หลักการนิเทศแก่ผู้รับการนิเทศ ร้อยละ 10.14 ควรปรับช่วงเวลาในการนิเทศงานแต่ละจังหวัดให้มากขึ้น ร้อยละ 8.70 และผู้นิเทศควรศึกษารายละเอียดเรื่องที่จะนิเทศก่อนการนิเทศ ร้อยละ 7.25 ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องประสิทธิผลในการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตรของสำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคเหนือ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผลในการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตรของสำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคเหนือ ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลในการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตร และศึกษาปัญหาข้อเสนอแนะในการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตรของสำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคเหนือ

1. ผลการศึกษาค้นคว้าความคิดเห็นของผู้รับการนิเทศต่อความรู้ความสามารถของผู้นิเทศพบว่า ผู้รับการนิเทศมีความคิดเห็นต่อความรู้ความสามารถของผู้นิเทศในระดับที่ดีสอดคล้องกับหลักการของนที (2531 : 160) ที่ได้กล่าวว่า การที่ผู้รับการนิเทศจะยอมรับการนิเทศไปปฏิบัติต่อเนื่องจากได้รับการนิเทศมามากน้อยแค่ไหน ตลอดจนมีความเชื่อถือศรัทธา และมีทัศนคติต่อผู้นิเทศมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆหลายประการซึ่งรวมถึงความรู้ความสามารถของผู้นิเทศ จากแนว

ความคิดดังกล่าวผู้ศึกษาเห็นว่า ผู้รับการนิเทศจากสำนักงานเกษตรจังหวัด ยอมรับในตัวผู้นิเทศงาน จากสำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคเหนือว่า เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการนิเทศ

2. ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้รับการนิเทศต่อการดำเนินการนิเทศ พบว่า ผู้รับการนิเทศมีความคิดเห็นต่อการดำเนินการนิเทศ ในระดับดีที่สุด เนื่องจากในปี 2539 สำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคเหนือ ได้กำหนดรูปแบบการดำเนินการนิเทศให้ผู้รับการนิเทศมีส่วนร่วมนำเสนอภาพรวมแนวทางการพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ ซึ่งสามารถชี้ให้เห็นกระบวนการส่งเสริมการเกษตรภายใต้การกำหนดกิจกรรม โครงการลงสู่พื้นที่เป้าหมายและตรงตามความต้องการของเกษตรกร วิธีการดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบงานส่งเสริมการเกษตรภายใต้ระบบการสนับสนุน การปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ซึ่งมีงานที่สำคัญหลักๆ 3 ระบบ คือ ระบบฝึกอบรม และถ่ายทอดเทคโนโลยี ระบบสนับสนุนปัจจัยการผลิต ระบบการติดตามและนิเทศ สิ่งที่เกิดขึ้นคือ สามารถวัดประสิทธิผลการปฏิบัติงานภายใต้กิจกรรม โครงการดังกล่าวได้มากขึ้น

3. ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้รับการนิเทศต่อการสนับสนุนของผู้บังคับบัญชา พบว่า ผู้รับการนิเทศมีความคิดเห็นต่อการสนับสนุนของผู้บังคับบัญชาในระดับที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของสมศักดิ์ (2531 : 216) กล่าวว่า หัวหน้างานควรทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ควรหาทางช่วยเหลือให้เขาบรรลุเป้าหมายให้ได้ และการวิจัยของรุ่งนภา (2536 : บทคัดย่อ) พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการจัดตั้งศูนย์สาธิต ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา จากแนวคิดดังกล่าวผู้ศึกษาเห็นว่า การที่เกษตรจังหวัดมีส่วนช่วยสนับสนุนการปฏิบัติงาน เอาใจใส่ให้คำปรึกษา/แนะนำการปฏิบัติงานแก่ผู้รับการนิเทศ ทำให้การปฏิบัติงานของผู้รับการนิเทศเป็นไปอย่างราบรื่นและประสบผลสำเร็จ

4. ผลการศึกษาความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการเกษตร พบว่า ผู้รับการนิเทศมากกว่าครึ่งหนึ่ง ร้อยละ 60.87 มีความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการเกษตร “ปานกลาง” แสดงว่าผู้รับการนิเทศมีความรู้ในระดับที่ตอบคำถามได้ มีความเข้าใจในเรื่อง และวิธีการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการเกษตรในระดับหนึ่ง ซึ่งอาจเนื่องมาจากการวัดความรู้ความจำของผู้ปฏิบัติงาน โครงการส่งเสริมการเกษตรจะยึดถือตามหลักเกณฑ์การปฏิบัติงานที่กรมส่งเสริมการเกษตรกำหนด แต่เมื่อมีการปฏิบัติจริงในบางพื้นที่อาจมีการยืดหยุ่นในการปฏิบัติงาน ทำให้ผู้รับการนิเทศตอบคำถามได้คะแนนตามที่กำหนดในระดับปานกลาง

5. ผลการศึกษาการประยุกต์ใช้ประโยชน์จากการนิเทศ พบว่า ผู้รับการนิเทศส่วนใหญ่ ร้อยละ 63.77 มีการประยุกต์ใช้ประโยชน์จากการนิเทศระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของพรทิพย์ (2531 : 110) ได้กล่าวไว้ว่า ผลจากการนิเทศงาน ทำให้ผู้รับการนิเทศมีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการเกษตรเพิ่มขึ้น เพราะสามารถนำเทคนิคและวิธีการใหม่ๆ ไปใช้ในการส่งเสริมการเกษตร ทำให้สามารถแก้ไขข้อบกพร่อง และปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ จากแนวคิดดังกล่าว ผู้ศึกษาเห็นว่า ผู้รับการนิเทศมีการประยุกต์ใช้ประโยชน์จากการนิเทศในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะผู้รับการนิเทศยังไม่เห็นความสำคัญของการนิเทศงานเท่าที่ควร ซึ่งอาจจำเป็นต้องหาแนวทางกระตุ้นให้ผู้รับการนิเทศและผู้บริหารระดับจังหวัดมองเห็นความสำคัญของการนิเทศงานว่าก่อให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงาน และเป็นการกระตุ้นให้งานไปตามเป้าหมายที่วางไว้

6. ผลการศึกษาประสิทธิผลในการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตร พบว่า ประสิทธิภาพในการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตรอยู่ในระดับปานกลาง จากคำกล่าวของ Barnard (1962 : 20) ที่ว่าการดำเนินงานจะมีประสิทธิผลถ้าได้ดำเนินงานนั้นบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่หน่วยงานกำหนดไว้ จากแนวคิดดังกล่าว ผู้ศึกษาเห็นว่า การดำเนินงานของสำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคเหนือ บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ในระดับปานกลาง ซึ่งอาจจำเป็นต้องมีการเพิ่มประสิทธิผลในด้านการเพิ่มพูนความรู้ เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพของผู้รับการนิเทศและมีการประสานงานระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศโดยแก้ไขข้อบกพร่องในการปฏิบัติงานเพื่อให้การดำเนินงานโครงการส่งเสริมการเกษตรลงสู่เกษตรกร ได้ผลสำเร็จตามเป้าหมาย

7. ผลการทดสอบสมมติฐาน

7.1. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการเกษตร ผลจากการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการเกษตร พบว่ามีเพียงปัจจัยเดียวที่มีผลในทางตรงข้ามกับความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการเกษตร คือ ประสบการณ์ในการทำงาน ซึ่งปัจจัยอื่น คือ อายุ ระดับการศึกษา ระดับตำแหน่งความคิดเห็นต่อความรู้ความสามารถของผู้นิเทศ ความคิดเห็นต่อการดำเนินการนิเทศ ความคิดเห็นต่อการสนับสนุนของผู้บังคับบัญชา ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตร แสดงว่า ผู้รับการนิเทศที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากจะเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการเกษตรต่ำ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะส่วนใหญ่ผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานมานานจะเป็นผู้ที่มีอายุมาก อาจเกิดความเฉื่อยชาในการทำงาน และจากการที่ไม่ได้รับการตอบสนองจากองค์กรใน

เรื่องการปฏิบัติงาน ทำให้เกิดความท้อแท้ ขาดขวัญและกำลังใจในการทำงาน จึงไม่ค่อยเอาใจใส่ที่จะเรียนรู้หรือให้ความสนใจในการปฏิบัติงานเท่าที่ควร

7.2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการประยุกต์ใช้ประโยชน์จากการนิเทศ ผลการวิเคราะห์ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการประยุกต์ใช้ประโยชน์จากการนิเทศ มี 2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการประยุกต์ใช้ประโยชน์จากการนิเทศ ได้แก่ ความคิดเห็นต่อการดำเนินการนิเทศ และความคิดเห็นต่อความรู้ความสามารถของผู้นิเทศ ซึ่งปัจจัยอื่น ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ระดับตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และความคิดเห็นต่อการสนับสนุนของผู้บังคับบัญชา ไม่มีความสัมพันธ์กับการประยุกต์ใช้ประโยชน์จากการนิเทศ แสดงว่าการดำเนินการนิเทศและความรู้ความสามารถผู้นิเทศมีอิทธิพลต่อผู้รับการนิเทศในการยอมรับและนำผลการนิเทศไปปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของนที (2531 : 160) ที่ได้กล่าวว่า การที่ผู้รับการนิเทศจะยอมรับการนิเทศจนนำไปปฏิบัติอย่างแท้จริงหรือนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจากการที่ได้รับการนิเทศนานมากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ คือ ความรู้ความสามารถของผู้นิเทศ และวิธีการนิเทศของผู้นิเทศ

7.3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลในการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตร ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลในการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตร มี 2 ปัจจัย ได้แก่ ความคิดเห็นต่อการดำเนินการนิเทศ และความคิดเห็นต่อความรู้ความสามารถของผู้นิเทศที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลในการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตรซึ่งปัจจัยอื่น ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ระดับตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และความคิดเห็นต่อการสนับสนุนของผู้บังคับบัญชา ไม่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลในการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตร แสดงว่าประสิทธิผลในการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตร จะบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงานได้ขึ้นอยู่กับการดำเนินการนิเทศ และความรู้ความสามารถของผู้นิเทศ

8. ผลการศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะ พบว่า ผู้รับการนิเทศมีปัญหาเกี่ยวกับการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตรของสำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคเหนือมากที่สุดในเรื่องผู้นิเทศงานไม่มานิเทศงานด้วยตนเอง ทั้งนี้เป็นเพราะการบริหารบุคคลขององค์กรมีเงื่อนไขจำกัดในเรื่องของบุคลากรซึ่งไม่เพียงพอต่อระบบงาน โดยระบบงานมีผู้รับผิดชอบ 1 คน ต่อ 1 โครงการ จึงไม่สามารถออกไปนิเทศงานได้ตามระบบของสำนักงานฯ รองลงมามีปัญหาในเรื่องผู้นิเทศงานบางคนขาดคุณสมบัติของนักนิเทศที่ดี ทั้งนี้เป็นเพราะผู้นิเทศงานยังขาดความเข้าใจในบทบาทของนักนิเทศซึ่งเป็นแบบอย่างที่ผู้รับการนิเทศจะเชื่อฟังและยึดถือเป็นแบบอย่างในการทำงาน ดังนั้นการเป็นแบบอย่างหรือผู้นำของผู้นิเทศจึงมีความสำคัญ ผู้นิเทศจำเป็นต้องพัฒนาตนเองเพื่อเป็นผู้นิเทศที่มีคุณภาพ

เพื่อประโยชน์ต่อการทำงานนิเทศต่อไป ปัญหารองลงมาได้แก่ ผู้รับการนิเทศไม่เห็นความสำคัญของการนิเทศงาน แสดงให้เห็นว่า ผู้รับการนิเทศขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศงาน จึงไม่เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตร ซึ่งจากหลักการนิเทศงานของพงษ์ศักดิ์ (2537 : 79) กล่าวว่า การนิเทศงานเป็นการแก้ไขปรับปรุงพัฒนาระบบการทำงาน การพัฒนาความรู้ไปสู่เกษตรกรอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังเป็นสิ่งที่คอยกระตุ้นให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรปรับปรุงตนเองให้ทันสมัย เหมาะสมกับกาลเวลา มีทัศนคติที่ดีต่องานส่งเสริม ต่อผู้นิเทศ และต่อนโยบายในการพัฒนาการเกษตรของประเทศ จึงอาจจะจำเป็นต้องมีการชี้แจงทำความเข้าใจให้ผู้รับการนิเทศเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการนิเทศให้มากขึ้น ส่วนปัญหาเรื่องช่วงเวลาในการนิเทศงานแต่ละครั้งมีจำกัด ทำให้เวลาการติดตามในระดับพื้นที่มีน้อย จึงควรมีการปรับช่วงเวลาในการนิเทศงานในระดับพื้นที่ให้เพิ่มมากขึ้นเพื่อให้เกิดการนิเทศงานที่มีประสิทธิผล

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์

1. การศึกษาประสิทธิผลในการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตรของสำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคเหนือ ซึ่งกำหนดขอบเขตการวัดประสิทธิผลไว้ใน 2 ประเด็น คือ 1) ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการเกษตรของผู้รับการนิเทศ 2) การประยุกต์ใช้ประโยชน์จากการนิเทศงาน พบว่า ประสิทธิผลในการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตรของสำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคเหนืออยู่ในระดับปานกลาง โดยความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการของผู้รับการนิเทศส่วนใหญ่ร้อยละ 60.87 อยู่ในระดับปานกลาง และการประยุกต์ใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่ร้อยละ 63.77 อยู่ในระดับปานกลาง

2. การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลในการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตร ซึ่งวิเคราะห์แยกเป็น 3 สมการ ประกอบด้วย ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการเกษตร ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการประยุกต์ใช้ประโยชน์จากการนิเทศ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลในการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตร พบว่า 1) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรู้เกี่ยว

กับการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการเกษตร คือ ประสิทธิภาพในการทำงาน 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการประยุกต์ใช้ประโยชน์จากกรณีศึกษา คือ ความคิดเห็นต่อการดำเนินการนิเทศ และความคิดเห็นต่อความรู้ความสามารถของผู้นิเทศ 3) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลในการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตรคือ ความคิดเห็นต่อการดำเนินการนิเทศและความคิดเห็นต่อความรู้ความสามารถของผู้นิเทศ

3. การศึกษาปัญหาข้อเสนอแนะในการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตรของสำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคเหนือ พบว่า ผู้รับกรณีศึกษามีปัญหาเกี่ยวกับการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตรของสำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคเหนือในเรื่อง ผู้นิเทศงานไม่มานิเทศงานด้วยตนเอง ร้อยละ 26.09 นอกจากนี้มีปัญหารองลงมาในเรื่อง ผู้นิเทศงานบางคนขาดคุณสมบัติของนักนิเทศที่ดีร้อยละ 13.04 ผู้รับกรณีศึกษาไม่เห็นความสำคัญของการนิเทศงานร้อยละ 10.14 และช่วงเวลาในการนิเทศงานแต่ละครั้งมีเวลาจำกัด ร้อยละ 8.70 ตามลำดับ สำหรับข้อเสนอแนะผู้รับกรณีศึกษาให้ข้อเสนอแนะมากที่สุด ในเรื่องผู้นิเทศงานควรมานิเทศงานด้วยตนเอง ร้อยละ 24.64 รองลงมาคือ ควรมีการชี้แจงและทำความเข้าใจขบวนการ/หลักการนิเทศ ร้อยละ 10.14 ควรปรับช่วงเวลาในการนิเทศงานแต่ละจังหวัดให้มากขึ้นร้อยละ 8.70 และผู้นิเทศควรศึกษารายละเอียดเรื่องที่จะนิเทศก่อนการนิเทศร้อยละ 7.25 ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. กรมส่งเสริมการเกษตร และสำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคเหนือ ควรเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานแก่ผู้รับกรณีศึกษาที่มีประสิทธิภาพในการทำงานมานาน โดยส่งเสริมให้มีความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน ได้แก่ ปรับปรุงระบบการเลื่อนตำแหน่งในสายงานวิชาการทุกตำแหน่ง การพิจารณาความดีความชอบให้เป็นไปอย่างยุติธรรม ซึ่งกรมส่งเสริมการเกษตรควรกระจายอำนาจในการกำกับประเมินความดีความชอบให้สำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคเหนือเป็นผู้พิจารณา

2. สำนักงานเกษตรจังหวัดควรสนับสนุนและสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานเพื่อกระตุ้นให้ผู้รับการนิเทศมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน และสามารถปฏิบัติงานภายใต้ภารกิจหลักของงานตามโครงการต่างๆ ของกรมส่งเสริมการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน จัดหาสวัสดิการต่างๆ ให้อย่างทั่วถึง
3. สำนักงานเกษตรจังหวัด ควรเปิดโอกาสให้ผู้รับการนิเทศแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะตามภารกิจการทำงานตามโครงการ เพื่อเป็นช่องทางให้สามารถพัฒนางานในพื้นที่ได้ดียิ่งขึ้น
4. สำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคเหนือ ควรให้ความสำคัญกับผู้จะเป็นผู้นิเทศซึ่งจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ และเป้าหมายโครงการส่งเสริมการเกษตร ไม่ควรมอบหมายให้บุคคลอื่นซึ่งไม่เข้าใจ และไม่มีความรู้ในเรื่องที่จะนิเทศเป็นผู้นิเทศงานแทน
5. สำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคเหนือ ควรเร่งรัดให้มีการติดตามนิเทศงานโครงการส่งเสริมอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง โดยนิเทศงานเพื่อติดตามปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานในพื้นที่อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง
6. สำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคเหนือควรศึกษาสภาพพื้นที่การเดินทางก่อนการนิเทศให้ชัดเจน เพื่อสามารถกำหนดและควบคุมเวลาให้ถูกต้องตามนัดหมายได้
7. สำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคเหนือควรมีการชี้แจงแก่ผู้รับการนิเทศระดับจังหวัดให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของการนิเทศงานในระบบส่งเสริมการเกษตร
8. กรมส่งเสริมการเกษตรควรจัดให้มีการฝึกอบรม/สัมมนาเพื่อชี้แจงเกี่ยวกับหลักการนิเทศแก่ผู้มีหน้าที่นิเทศงาน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของนักนิเทศซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่ต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยมีความเห็นในการศึกษาวิจัยเพิ่มเติม เพื่อพัฒนางานนิเทศงานส่งเสริมการ
เกษตรของกรมส่งเสริมการเกษตรดังนี้

1. การศึกษาถึงผลกระทบจากการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตรว่า ก่อให้เกิดผลต่อ
เกษตรกรในพื้นที่อย่างไร
2. การศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลในการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตรไป
ทำการวิจัยกับประชากรในภาคอื่น เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้มีข้อจำกัด คือ ศึกษาแต่ในภาคเหนือ
ตอนบนเท่านั้น พร้อมทั้งควรพิจารณาตัวแปรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องนอกเหนือจากที่ศึกษามาแล้ว
3. การศึกษาถึงความคาดหวังของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับต่างๆ ต่อการ
ปฏิบัติงานของผู้นิเทศระดับภาคว่าต้องการผู้นิเทศงานในลักษณะใด